

KUJDESI PARËSOR SHËNDETËSOR DHE ROLI I MJEKUT FAMILJAR

Genc Ymerhalili

Ekspert i lartë shëndetësor (AQH) Projekti Kujdesi Shëndetësor i Qasshëm dhe Cilësor

Specialist i Mjekësisë Familjare

Politika e Organizatës Botërore të Shëndetësisë (OBSH) në mbarë botën përqendrohet në sigurimin univerzal të shërbimeve të mbrojtjes parësore shëndetësore, të cilat duhet të jenë të cilësisë së lartë, të arritshme, jo të shtrenjta, të përballeshme dhe të cilat janë në dispozicion 24 orë e që është shumë e rëndësishme për “rolin e ruajtjes së portës”.

Udhërrëfyese i Përkohshëm mbi Politikën Shëndetësore” për Kosovën, që në vitin 2000 e ka ritheksuar rëndësinë e transferimit drejt mjekësisë familjare dhe pastaj janë miratuar Ligji për Shëndetësinë”(2013) dhe ai për Strategjinë Sektoriale të Minsitrisë së Shëndetësisë (2017-2021). Për më tepër, forma e veprimtarisë, pastaj organizimi shërbimeve shëndetësore dhe i strukturës organizative të Kujdesit Parësor Shëndetësor është definuar qartë në Udhëzimin Administrativ të Ministrisë së Shëndetësisë ”Organizimi, struktura, përcaktimi i shërbimeve dhe veprimtarisë së Instrukcioneve të Kujdesit Parësor Shëndetësor (04/2020).

Rrjedhimisht, mjeku familjar është mjek specialist me përgatitje të lartë, i cili ofron përkujdesje personale dhe të vazhdueshme për pacientët (përkujdesje biografike) duke lejuar që episodet e sëmundjes të jenë mirë të kuptuara në kontekstin e përgjithshëm të jetës së përditshme të njerëzve dhe t’u ndihmojë atyre që t’i bëjnë adaptimet e shpeshta dhe të nevojshme. Kosova tradicionalisht ka pasur sistem të mbrojtjes shëndetësore të orientuar drejt mbrojtjes sekondare dhe përgatitjes së specialistëve.

Pas konfliktit, rehabilitimi struktural i qendrave shëndetësore në tërë Kosovën, ka siguruar lokacione të përshtatshme për mjekësinë familjare. Megjithatë, një numër i madh i këtyre qendrave nuk funksionojnë mirëfilli për arsye të mungesës së personelit mjekësor më përvojë dhe me të aftësi për të punuar në mjekësinë familjare. Një fuqi punuese me njohuri dhe shkathtësi bashkëkohore nevojitet për t’i punësuar nëpër këto qendra dhe për t’u dalë ballë nevojave të popullatës.

Kujdesi shëndetësor organizohet në tri nivele: Qendra Kryesore e Mjekësisë Familjare (QKMF), si forma më e lartë e organizimit të Kujdesit Parësor Shëndetësor, Qendrat e Mjekësisë Familjare (QMF) dhe Ambulancat e Mjekësisë Familjare (AMF).

Kujdesi Parësor Shëndetësor (KPSH) paraqet gurthemel të sistemit shëndetësor dhe realizohet nëpërmjet shërbimeve të ofruara nga ekipet e mjekësisë familjare në këtë përbërje: mjekë familjarë dhe infermiere familjare si dhe profesionistë të fushave relevante shëndetësore në cilësi konsulentit, të angazhuar kryesisht në qendrat kryesore të Mjekësisë Familjare përkatësisht qendrat e Mjekësisë Familjare. Këto ekipe të mjekësisë familjare ofrojnë shërbime gjithëpërfshirëse dhe janë paraparë të zgjedhin 80–90 % të problemeve shëndetësore.

Veçoritë e konceptit të mjekësisë familjare

Të gjithë pacientëve që për herë të parë vizitojnë Institucionet e Kujdesit Parësor Shëndetësor u hapet kartela shëndetësore që përfshin të dhënat bazike të pacientit. Pastaj, pacienti përcillet në vazhdimësi përgjatë tërë jetës nga ana e mjekut familjar të përzgjedhur. Pacientët mund të referohen nga ana e mjekut familjar për te specialistët tjerë në qendrat e kujdesit sekondar dhe terciar shëndetësor, ashtu që të sigurohet informata kthyes nga specialisti tjetër për te mjeku familjar, i cili shoqëron pacientin nga lindja e deri në vdekje.

Mjeku familjar ka rol shumë të rëndësishëm në mbrojtjen shëndetësore për shkak të arsyeve vijuese:

1. Mjeku familjar është mjek me përgatitje profesionale shumë të mirë, i cili ofron kujdes individual dhe të vazhdueshëm për pacientë (kujdes biografik) dhe mundëson që sëmundja të kuptohet në kontekstin e përditshmërisë së jetës së njeriut duke i ndihmuar pacientit që sa më mirë t’u përshtatet ndryshimeve të shkaktuara nga sëmundjet kronike.
2. Është i rëndësishëm fakti se mjeku familjar është në dispozicion të pacientit 24 orë, gjë e cila ka për qëllim të redukton vetë udhëzimin e panevojshëm në shërbimet e tjera mjekësore të nivelit sekondar.
3. Mjeku familjar ofron kujdes të arritshëm (në pikëpamje të afërsisë gjeografike, gjuhës dhe kulturës).
4. Mjeku familjar mundohet që të kuptojë sëmundjen në kontekst të historisë personale, familjare dhe sociale të pacientit.
5. Mjeku familjar e sheh çdo kontakt me pacientin si rast të mirë për preventivë dhe edukim shëndetësor.
6. Mjeku familjar i viziton pacientët në ordinancën e vet, në shtëpitë e tyre dhe në spital.

Kujdesi Parësor Shëndetësor është i pranishëm në 6 fusha të rëndësishme:

1. “Ruajtja e portës”
2. Regjistrimi i pacientëve
3. Kontrolli i distribuimit të mjekëve
4. Metodot e pagimit të mjekëve
5. Zvogëlimi i udhëzimeve për vizita specialistike
6. Shërbimi 24 orë i popullatës

Sfondi i mjekësisë familjare në Kosovë

Koncepti i mjekësisë familjare në Kosovë është iniciuar fillimisht në vjeshtën e vitit 1999 nga Asociacioni i Mjekëve Familjarë të Kosovës – AMFK, nxitur nga një grup i mjekëve të përgjithshëm të trajnuar nga ekspertët e Akademisë së Mjekëve Familjarë të ShBA-së dhe që në vitin vijues-2000

është përkrahur nga Organizata Botërore e Shëndetësisë. Kështu, në shtator të vitit 2002 është themeluar nga Ministria e Shëndetësisë Qendra për Zhvillimin e Mjekësisë Familjare e Kosovës (QZHMFK) duke qenë bartëse e programit të shkollimit specialistik në mjekësi familjare së bashku me tetë qendrat e saj regjionale të trajnimit të themeluara me lokacion në qendrat përkatëse kryesore të Mjekësisë Familjare. Programi i shkollimit specialistik në mjekësi familjare i udhëhequr nga QZHMFK/MSh-ja është certifikuar dhe ka siguruar në vitin 2015 akreditimin ndërkombëtar nga Kolegji Mbretëror i Mjekëve të Përgjithshëm të Britanisë së Madhe-RCGP, duke përfillur kështu kriteret e përcaktuara për arritje të standardeve të dëshirueshme ndërkombëtare. QZHMFK-ja ka marrë pjesë po ashtu në hartimin e rregulloreve dhe politikave shëndetësore të Ministrisë Shëndetësisë në lëmin e Kujdesit Parësor Shëndetësor dhe është përkujdesur për zbatimin e tyre në tërë territorin e Kosovës në kuadër të reformimit të sistemit shëndetësor në Kosovë në bashkëveprim me drejtoritë komunale për Shëndetësi dhe Mirëqenie Sociale - DShMS që kanë për obligim zbatimin e konceptit të Mjekësisë Familjare bazuar në politikat zhvillimore të Ministrisë së Shëndetësisë dhe në platformën e Qeverisë së Republikës së Kosovës për të pasur një popullatë të shëndoshë. Janë hartuar një sërë rregulloresh dhe udhëzimesh administrative, që përcaktojnë veprimtarinë e KPSH-së dhe organizimin e saj sikurse është hartuar Kartela Shëndetësore bazuar në konceptin e mjekësisë familjare (2003), pastaj Startegjia e parë e KPSH-së e nxjerrë më 2004, e shoqëruar më pas me statutet në QKMF (2005) dhe dokumentet shoqëruese të mbikëqyrjes mbështese të cilësisë në KPSH (2013). Në vitin 2004 nën udhëheqjen e QZHMFK /MS-sëh janë hartuar udhërrëfyesit e parë klinikë në KPSH dhe është nxjerrë revista "Mjekësia Familjare"(2002), e cila është promotore e konceptit të mjekësisë familjare në Kosovë dhe në regjion.

Sot kjo përgjegjësi i takon Divizionit të Kujdesit Parësor Shëndetësor në MSh. Ndërkohë, në vitin 2018 është themeluar formalisht Oda e Mjekëve të Kosovës, institucion ky që ka nën përkujdesje avancimin e rolit të mjekut në shoqërinë kosovare si dhe ngritjen e cilësisë së shërbimeve shëndetësore në Institucionet shëndetësore të sistemit publik dhe të atij privat shëndetësor dhe që pa dyshim i jep një shtytje kritike avancimit të mëtutjeshëm të konceptit të mjekësisë familjare në Kosovë.

